ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 10ης Ιουλίου 2019*

«Αίτηση αναιρέσεως – Ανταγωνισμός – Συμπράξεις – Τομέας παραγώγων επιτοκίου σε ιαπωνικά γιεν – Απόφαση με την οποία διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ – Ευθύνη επιχείρησης για τον ρόλο της ως μεσολαβητή στη σύμπραξη – Υπολογισμός του προστίμου – Υποχρέωση αιτιολόγησης»

Στην υπόθεση C-39/18 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε στις 22 Ιανουαρίου 2018,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους B. Mongin, M. Farley, Θ. Χριστοφόρου και V. Bottka,

αναιρεσείουσα,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι οι:

NEX International Limited, πρώην Icap plc, με έδρα το Λονδίνο (Ηνωμένο Βασίλειο),

Icap Management Services Ltd, με έδρα το Λονδίνο,

Icap New Zealand Ltd, με έδρα το Ουέλλιγκτον (Νέα Ζηλανδία), εκπροσωπούμενες από τον C. Riis-Madsen, advokat, και από τον S. Frank, avocat,

προσφεύγουσες πρωτοδίκως

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal, πρόεδρο τμήματος, F. Biltgen, J. Malenovský, C. G. Fernlund (εισηγητή) και L. S. Rossi, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: E. Tanchev

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 14ης Φεβρουαρίου 2019,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 2ας Μαΐου 2019,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την αίτηση αναιρέσεως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί την αναίρεση της απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 10ης Νοεμβρίου 2017, Icap κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-180/15, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, EU:T:2017:795), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε εν μέρει την απόφαση C(2015) 432 τελικό της Επιτροπής, της 4ης Φεβρουαρίου 2015, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση AT.39861 – Παράγωγα επιτοκίου σε γιεν) (στο εξής: επίδικη απόφαση).

Το ιστορικό της διαφοράς και η επίδικη απόφαση

2 Όπως προκύπτει από το ιστορικό της διαφοράς που εκτίθεται στις σκέψεις 1 έως 21 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, η Icap plc (στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της οποίας υπεισήλθε η NEX International Limited), η Icap Management Services Ltd και η Icap New Zealand Ltd (στο εξής, από κοινού: Icap) αποτελούν μέρος μιας επιχείρησης φωνητικών και ηλεκτρονικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης μεταξύ διαπραγματευτών, η οποία παρέχει επίσης μεταδιαπραγματευτικές υπηρεσίες.

3 Με την επίδικη απόφαση η Επιτροπή έκρινε ότι η Icap είχε μετάσχει σε έξι παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3), σχετικές με τη χειραγώγηση των διατραπεζικών επιτοκίων αναφοράς London Interbank Offered Rate [LIBOR, διατραπεζικό επιτόκιο Λονδίνου (Ηνωμένο Βασίλειο)] και Tokyo Interbank Offered Rate [TIBOR, διατραπεζικό επιτόκιο του Τόκιο (Ιαπωνία)] στην αγορά παραγώγων επιτοκίου σε ιαπωνικά γιεν, οι οποίες είχαν προηγουμένως διαπιστωθεί με την απόφαση C(2013) 8602 τελικό της Επιτροπής, της 4ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση AT.39861 – Παράγωγα επιτοκίου σε ιαπωνικά γιεν).

4 Στις 29 Οκτωβρίου 2013 η Επιτροπή κίνησε διαδικασία λόγω παραβάσεως κατά της Icap.

5 Στις 12 Νοεμβρίου 2013 η Icap ενημέρωσε την Επιτροπή ότι δεν σκόπευε να επιλέξει τη διαδικασία διευθετήσεως.

6 Στις 4 Φεβρουαρίου 2015 η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, με την οποία επέβαλε στην Icap έξι πρόστιμα, συνολικού ύψους 14 960 000 ευρώ, λόγω του ότι είχε «διευκολύνει» τις ακόλουθες έξι παραβάσεις:

– την «παράβαση UBS/RBS του 2007», μεταξύ 14ης Αυγούστου και 1ης Νοεμβρίου 2007·

– την «παράβαση UBS/RBS του 2008», μεταξύ 28ης Αυγούστου και 3ης Νοεμβρίου 2008·

– την «παράβαση UBS/DB», μεταξύ 22ας Μαΐου και 10ης Αυγούστου 2009·

– την «παράβαση Citi/RBS», μεταξύ 3ης Μαρτίου και 22ας Ιουνίου 2010·

– την «παράβαση Citi/DB», μεταξύ 7ης Απριλίου και 7ης Ιουνίου 2010, και

– την «παράβαση Citi/UBS», μεταξύ 28ης Απριλίου και 2ας Ιουνίου 2010.

7 Οι σκέψεις 18 έως 21 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης έχουν ως εξής:

«18 Η Επιτροπή υπενθύμισε προκαταρκτικώς ότι, κατ' εφαρμογήν των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΕ) 1/2003 (ΕΕ 2006, C 210, σ. 2, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές του 2006), το βασικό ποσό του προστίμου πρέπει να καθορίζεται υπό το πρίσμα του πλαισίου εντός του οποίου διαπράχθηκε η παράβαση και, ιδίως, της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως, και ότι ο ρόλος τον οποίο διαδραμάτισε κάθε συμμετέχων πρέπει να κρίνεται κατόπιν εξατομικευμένης εξετάσεως, το δε πρόστιμο πρέπει να ανταποκρίνεται σε τυχόν επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις (αιτιολογική σκέψη 284 της [επίδικης] αποφάσεως).

19 Η Επιτροπή παρατήρησε ότι οι κατευθυντήριες γραμμές του 2006 παρέχουν ελάχιστες μόνον οδηγίες για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται σε όσους διευκολύνουν μια παράβαση. Δεδομένου ότι η Icap δεν δραστηριοποιούνταν στην αγορά παραγώγων επιτοκίου αλλά στην αγορά υπηρεσιών διαμεσολαβήσεως, η Επιτροπή έκρινε ότι για τον υπολογισμό του κύκλου εργασιών και τον καθορισμό του προστίμου δεν μπορούσε να υποκαταστήσει την αξία των παραγώγων επιτοκίου σε ιαπωνικά γιεν με τα έξοδα διαμεσολαβήσεως, δεδομένου ότι μια τέτοια υποκατάσταση δεν θα ανταποκρινόταν στη σοβαρότητα και τη φύση της παραβάσεως. Κατέληξε, κατ' ουσίαν, στο συμπέρασμα ότι επιβαλλόταν η εφαρμογή της παραγράφου 37 των κατευθυντήριων γραμμών του 2006, η οποία επιτρέπει απόκλιση από τις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές για τον καθορισμό του βασικού ποσού του προστίμου (αιτιολογική σκέψη 287 της [επίδικης] αποφάσεως).

20 Λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα των επίμαχων ενεργειών και τη διάρκεια της συμμετοχής της Icap σε καθεμία από τις έξι επίμαχες παραβάσεις, η Επιτροπή καθόρισε για κάθε παράβαση ένα βασικό ποσό προστίμου και συγκεκριμένα 1 040 000 ευρώ για την παράβαση UBS/RBS του 2007, 1 950 000 ευρώ για την παράβαση UBS/RBS του 2008, 8 170 000 ευρώ για την παράβαση UBS/DB, 1 930 000 ευρώ για την παράβαση Citi/RBS, 1 150 000 ευρώ για την παράβαση Citi/DB και 720 000 ευρώ για την παράβαση Citi/UBS (αιτιολογική σκέψη 296 της [επίδικης] αποφάσεως).

21 Όσον αφορά τον καθορισμό του τελικού ποσού του προστίμου, η Επιτροπή θεώρησε ότι δεν συντρέχει επιβαρυντική ή ελαφρυντική περίσταση και επισήμανε ότι δεν υπήρξε υπέρβαση του ορίου του 10 % του ετήσιου κύκλου εργασιών (αιτιολογική σκέψη 299 της [επίδικης] αποφάσεως). Ως εκ τούτου, με το άρθρο 2 του διατακτικού της [επίδικης] αποφάσεως επιβλήθηκαν στις προσφεύγουσες πρόστιμα το τελικό ύψος των οποίων ισούται με το αντίστοιχο βασικό ποσό.»

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

8 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 14 Απριλίου 2015, η Icap άσκησε προσφυγή, ζητώντας την ακύρωση της επίδικης απόφασης και, επικουρικώς, τη μείωση του ποσού των επιβληθέντων προστίμων.

9 Προς στήριξη του αιτήματος ακυρώσεως της επίδικης απόφασης η Icap προέβαλε έξι λόγους ακυρώσεως. Με τους τέσσερις πρώτους λόγους αμφισβήτησε τη νομιμότητα του άρθρου 1 της επίδικης απόφασης, το οποίο αφορούσε την τέλεση των παραβάσεων. Ο πέμπτος και ο έκτος λόγος ακυρώσεως έβαλλαν κατά του άρθρου 2 της απόφασης αυτής, το οποίο αφορούσε τα επιβληθέντα πρόστιμα.

10 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση το Γενικό Δικαστήριο, αφενός, ακύρωσε εν μέρει το άρθρο 1 της επίδικης απόφασης και, αφετέρου, ακύρωσε το άρθρο 2 της απόφασης αυτής.

Τα αιτήματα των διαδίκων ενώπιον του Δικαστηρίου

11 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

– να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, στο μέτρο που με την απόφαση αυτή ακυρώθηκαν τα πρόστιμα που είχαν επιβληθεί με το άρθρο 2 της επίδικης απόφασης·

– να απορρίψει τον πέμπτο και τον έκτο λόγο ακυρώσεως που προέβαλε η Icap ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, οι οποίοι αφορούσαν τα πρόστιμα, και να καθορίσει το προσήκον ύψος των προστίμων σε βάρος της ICAP, ασκώντας την πλήρη δικαιοδοσία του, και

– να καταδικάσει την Icap στο σύνολο των δικαστικών εξόδων της παρούσας διαδικασίας και να προσαρμόσει το κεφάλαιο της πρωτόδικης απόφασης που αφορά τα δικαστικά έξοδα σύμφωνα με την έκβαση της παρούσας αιτήσεως αναιρέσεως.

12 Η Icap ζητεί από το Δικαστήριο:

– να απορρίψει εν όλω ή εν μέρει την αίτηση αναιρέσεως και

– να καταδικάσει την Επιτροπή στο σύνολο των δικαστικών εξόδων της παρούσας διαδικασίας, περιλαμβανομένων των εξόδων της πρωτοβάθμιας δίκης.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

13 Η Επιτροπή προβάλλει έναν και μόνο λόγο αναιρέσεως, ο οποίος αφορά πλάνη περί το δίκαιο κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή της νομολογίας που αφορά την αιτιολόγηση των αποφάσεων επιβολής προστίμων.

Επιχειρήματα των διαδίκων

14 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι ο καθορισμός του ύψους των προστίμων που επιβλήθηκαν στην Icap δεν είχε αιτιολογηθεί επαρκώς στην επίδικη απόφαση.

15 Η Επιτροπή προβάλλει, ειδικότερα, ότι το Γενικό Δικαστήριο, στις σκέψεις 287 έως 291 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, στηρίχθηκε επί εσφαλμένης ερμηνείας της υποχρέωσης αιτιολόγησης. Υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη τη νομολογία που απορρέει από τις αποφάσεις της 8ης Δεκεμβρίου 2011, Χαλκόρ κατά Επιτροπής (C-386/10 P, EU:C:2011:815, σκέψη 61), και της 22ας Οκτωβρίου 2015, AC-Treuhand κατά Επιτροπής (C-194/14 P, EU:C:2015:717, σκέψεις 66 έως 68), κατά την οποία η Επιτροπή εκπληρώνει υποχρέωση αιτιολόγησης όταν επισημαίνει σε επιχείρηση στην οποία καταλογίζεται παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, λόγω του ότι διαδραμάτισε ρόλο διαμεσολαβητή, ποια ήταν τα στοιχεία εκτιμήσεως βάσει των οποίων υπολόγισε τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης, χωρίς πάντως να υποχρεούται να παραθέσει όλα τα αριθμητικά στοιχεία και τους υπολογισμούς που βάσει των οποίων καθορίστηκε το ύψος του προστίμου.

16 Περαιτέρω, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο, στις σκέψεις 295 και 296 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, δεν έλαβε υπόψη την απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2016, Quimitécnica.com και de Mello κατά Επιτροπής (C-415/14 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2016:58, σκέψη 53), από την οποία ωστόσο προκύπτει ότι η αιτιολογία των πράξεων της Επιτροπής πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα του πλαισίου στο οποίο εντάσσονται, στο οποίο περιλαμβάνονται τυχόν επαφές που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ της Επιτροπής και των ενδιαφερομένων πριν και μετά την έκδοση της επίμαχης πράξης.

17 Η Επιτροπή θεωρεί ότι η επίδικη απόφαση εκθέτει επαρκώς κατά νόμον τους παράγοντες που αφορούν τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της συμμετοχής της Icap στην παράβαση και ότι, από την άποψη αυτή, η αιτιολογία της εν λόγω απόφασης είναι αντίστοιχη με την παρατιθέμενη στην απόφαση της Επιτροπής την οποία αφορούσε η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2015, AC-Treuhand κατά Επιτροπής (C-194/14 P, EU:C:2015:717).

18 Η Επιτροπή φρονεί ότι έπραξε περισσότερα από όσα όφειλε προκειμένου να απαντήσει στην Icap, η οποία θεωρούσε ότι είχε υποστεί άνιση μεταχείριση σε σχέση με την επιχείρηση R. P. Martin, σε βάρος της οποίας είχαν επίσης επιβληθεί πρόστιμα λόγω του ρόλου της ως διαμεσολαβητή στην ίδια σύμπραξη, αλλά η οποία, σε αντίθεση προς την Icap, είχε επιλέξει τη διαδικασία διευθετήσεως.

19 Η Επιτροπή εκθέτει ότι, καταρχάς, έλαβε ως βάση υπολογισμού την αξία των πωλήσεων και τον παγκόσμιο κύκλο εργασιών των μετεχουσών τραπεζών. Εν συνεχεία έλαβε υπόψη τη διάρκεια της συμμετοχής της Icap και, τέλος, μείωσε το ύψος της υποθετικής βάσης προκειμένου να καταλήξει σε ένα κατ' αποκοπήν πρόστιμο που θα ήταν κατάλληλο και αναλογικό. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι εφάρμοσε την ίδια μέθοδο και για την επιχείρηση R. P. Martin, τηρώντας την αρχή της ίσης μεταχείρισης. Ωστόσο, για την επιχείρηση R. P. Martin εφαρμόστηκε μείωση κατά 25 % για λόγους επιείκειας καθώς και μείωση κατά 10 % λόγω της διαδικασίας διευθετήσεως. Εξάλλου, ο κύκλος εργασιών της R. P. Martin ήταν σχεδόν είκοσι φορές μικρότερος από αυτόν της Icap και η συμμετοχή της στην παράβαση διήρκεσε περίπου ένα μήνα, ενώ η συμμετοχή της Icap είχε διαρκέσει περισσότερο από δύο μήνες.

20 Εφόσον το Δικαστήριο πρόκειται να αποφανθεί επί του ύψους των προστίμων, ασκώντας την πλήρη δικαιοδοσία του, η Επιτροπή το καλεί να καθορίσει το ύψος κάθε προστίμου κατ' αναλογίαν προς τη μείωση της διάρκειας της παραβάσεως σε σχέση με τη διάρκεια που έγινε δεκτή από το Γενικό Δικαστήριο και η οποία έχει ισχύ δεδικασμένου.

21 Η Icap υποστηρίζει ότι ο λόγος αναιρέσεως είναι αβάσιμος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

22 Ο λόγος αναιρέσεως εγείρει ουσιαστικά το ζήτημα αν το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε εσφαλμένα το περιεχόμενο της υποχρέωσης αιτιολόγησης την οποία υπέχει η Επιτροπή, κρίνοντας, κατ' ουσίαν, στις σκέψεις 287 έως 296 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να αρκεστεί απλώς στη γενική διαβεβαίωση ότι τα βασικά ποσά που έγιναν δεκτά σε σχέση με τις επιχειρήσεις που ευθύνονταν για παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ λόγω του ότι διευκόλυναν τη σύμπραξη αντανακλούν τη σοβαρότητα, τη διάρκεια και τη φύση της συμμετοχής τους στις επίμαχες παραβάσεις καθώς και το αποτρεπτικό αποτέλεσμα των προστίμων, ενώ δεν αμφισβητείται ότι τα ποσά αυτά καθορίστηκαν βάσει συγκεκριμένης μεθοδολογίας, η οποία δεν γνωστοποιήθηκε στις εν λόγω επιχειρήσεις.

23 Όπως υπενθύμισε το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 287 και 288 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, κατά πάγια νομολογία, η απαιτούμενη από το άρθρο 296 ΣΛΕΕ αιτιολογία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της επίμαχης πράξης και να εκθέτει κατά με σαφήνεια και χωρίς αμφισημία τη συλλογιστική του θεσμικού οργάνου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στους μεν ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους ελήφθη το μέτρο, στον δε δικαστή της Ένωσης να ασκήσει τον έλεγχό του. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να παραθέτει εξαντλητικά όλα τα κρίσιμα πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξης πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 296 ΣΛΕΕ πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, καθώς και το σύνολο των κανόνων δικαίου που διέπουν τον σχετικό τομέα (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της

2ας Απριλίου 1998, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, C-367/95 P, EU:C:1998:154, σκέψη 63, καθώς και της 8ης Μαΐου 2019, Landeskreditbank Baden-Württemberg κατά ΕΚΤ, C-450/17 P, EU:C:2019:372, σκέψη 87).

24 Η υποχρέωση αιτιολόγησης έχει ιδιαίτερη σημασία στην περίπτωση των αποφάσεων με τις οποίες επιβάλλονται πρόστιμα σε επιχειρήσεις λόγω παράβασης του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Η Επιτροπή οφείλει να αιτιολογεί την απόφασή της και, ιδίως, να διευκρινίζει τον τρόπο με τον οποίο στάθμισε και αξιολόγησε τα στοιχεία που έλαβε υπόψη. Ο δικαστής πρέπει να ελέγχει αυτεπαγγέλτως αν η απόφαση της Επιτροπής παραθέτει αιτιολογία (απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2011, Χαλκόρ κατά Επιτροπής, C-386/10 P, EU:C:2011:815, σκέψη 61).

25 Η Επιτροπή διαθέτει μεν ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται λόγω παράβασης των κανόνων ανταγωνισμού της Ένωσης (απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2012, Heineken Nederland και Heineken κατά Επιτροπής, C-452/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2012:829, σκέψη 92 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), για λόγους, όμως, διαφάνειας η Επιτροπή εξέδωσε τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006, με τις οποίες εκθέτει σε ποιο βαθμό θα λαμβάνει υπόψη τις διάφορες περιστάσεις της παραβάσεως, καθώς και τις συνέπειες που τούτο μπορεί να έχει για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου (απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2011, Χαλκόρ κατά Επιτροπής, C-386/10 P, EU:C:2011:815, σκέψη 59).

26 Ειδικότερα, οι κατευθυντήριες γραμμές του 2006 λαμβάνουν υπόψη, για τον προσδιορισμό του βασικού ποσού των προστίμων που πρέπει να επιβληθούν, την αξία των πωλήσεων των προϊόντων τα οποία αφορά η παράβαση. Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές προβλέπουν, στα σημεία 6 και 13, ότι η αξία των εν λόγω πωλήσεων, σε συνδυασμό με τη διάρκεια της παράβασης, «[προσδιορίζουν την] οικονομική σημασία της παράβασης καθώς και το σχετικό βάρος της συμμετοχής κάθε επιχείρησης σε αυτήν».

27 Ωστόσο, ενίοτε η μέθοδος αυτή ενδέχεται να είναι απρόσφορη για τις συγκεκριμένες περιστάσεις μιας υπόθεσης. Αυτό ισχύει, παραδείγματος χάριν, όταν μια επιχείρηση στην οποία έχει καταλογισθεί παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ λόγω του ότι έχει διευκολύνει μια σύμπραξη δεν πραγματοποιεί κύκλο εργασιών στις αγορές των οικείων προϊόντων. Σε μια τέτοια περίπτωση το Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή καλώς εφάρμοσε διαφορετική μέθοδο υπολογισμού από την περιγραφόμενη στις κατευθυντήριες γραμμές του 2006 και, σύμφωνα με το σημείο 37 των γραμμών αυτών, καθόρισε κατ' αποκοπήν το βασικό ύψος του προστίμου που επιβλήθηκε σε επιχείρηση η οποία είχε διευκολύνει τη σύμπραξη με τη δραστηριότητά της ως συμβούλου (πρβλ. απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2015, AC-Treuhand κατά Επιτροπής, C-194/14 P, EU:C:2015:717, σκέψεις 65 έως 67).

28 Όσον αφορά το περιεχόμενο της υποχρέωσης αιτιολόγησης την οποία υπέχει η Επιτροπή όταν αφίσταται από τη γενική μεθοδολογία των κατευθυντήριων γραμμών του 2006, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, μολονότι απόφαση της Επιτροπής εντασσόμενη στο πλαίσιο πρακτικής την οποία η Επιτροπή ακολουθεί παγίως με τις αποφάσεις της μπορεί να αιτιολογηθεί συνοπτικώς, ιδίως διά της επικλήσεως της πρακτικής αυτής, εντούτοις, όταν η εν λόγω απόφαση βαίνει αισθητά πέραν των προγενεστέρων αποφάσεων, η Επιτροπή οφείλει να αναπτύξει ρητώς τη συλλογιστική της (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 1975, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique κ.λπ. κατά Επιτροπής, 73/74, EU:C:1975:160, σκέψη 31, και της 29ης Σεπτεμβρίου 2011, Elf Aquitaine κατά Επιτροπής, C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψη 155).

29 Υπενθυμίζεται, επίσης, ότι κατά πάγια νομολογία οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές διατυπώνουν κανόνα συμπεριφοράς που υποδεικνύει την ακολουθητέα πρακτική, από την οποία η Επιτροπή δεν μπορεί να παρεκκλίνει σε κάποια συγκεκριμένη περίπτωση χωρίς να εκθέσει τους σχετικούς λόγους οι οποίοι πρέπει να συνάδουν, μεταξύ άλλων, με την αρχή της ίσης μεταχείρισης (πρβλ. αποφάσεις της 30ής Μαΐου 2013, Quinn Barlo κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-70/12 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:351, σκέψη 53, και της 11ης Ιουλίου 2013, Ziegler κατά Επιτροπής, C-439/11 P, EU:C:2013:513, σκέψη 60 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

30 Συνεπώς, όποτε η Επιτροπή επικαλείται το σημείο 37 των κατευθυντήριων γραμμών του 2006 οφείλει να εκθέτει τους λόγους βάσει των οποίων κρίνει ότι οι ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης υπόθεσης ή η ανάγκη να διασφαλιστεί ο αποτρεπτικός χαρακτήρας του προστίμου δικαιολογούν την απόκλιση από τη μέθοδο που περιγράφεται στις κατευθυντήριες γραμμές, όπως έκρινε κατ' ουσίαν το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 289 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

31 Περαιτέρω, η Επιτροπή εκπληρώνει την υποχρέωση αιτιολόγησης όταν εκθέτει στην απόφασή της τα στοιχεία εκτιμήσεως βάσει των οποίων εκτίμησε τη σοβαρότητα και υπολόγισε τη διάρκεια της παράβασης (απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2015, AC-Treuhand κατά Επιτροπής, C-194/14 P, EU:C:2015:717, σκέψη 68). Παρότι η Επιτροπή δεν οφείλει να αναφέρει όλα τα αριθμητικά στοιχεία που αφορούν κάθε ενδιάμεσο στάδιο του υπολογισμού του επιβληθέντος προστίμου, οφείλει ωστόσο, όπως έκρινε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 291 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, να εξηγεί τον τρόπο κατά τον οποίο στάθμισε και αξιολόγησε τα στοιχεία που έλαβε υπόψη (απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2011, Χαλκόρ κατά Επιτροπής, C-386/10 P, EU:C:2011:815, σκέψη 61).

32 Η μνεία των στοιχείων αυτών είναι μεν αναγκαία, αλλά το ζήτημα κατά πόσον είναι και επαρκής πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα των περιστάσεων της συγκεκριμένης υπόθεσης και του πλαισίου εντός του οποίου εντάσσεται η απόφαση της Επιτροπής.

33 Βεβαίως, σε υπόθεση στην οποία η Επιτροπή είχε ορίσει κατ' αποκοπήν βασικό ποσό για το πρόστιμο που επιβλήθηκε σε επιχείρηση η οποία είχε διευκολύνει τη σύμπραξη, το Δικαστήριο έκρινε ότι ήταν επαρκής η αιτιολογία με την οποία η Επιτροπή εξέθεσε απλώς και μόνον ότι είχε λάβει υπόψη τη σοβαρότητα και τη διάρκεια των παραβάσεων κατά τον καθορισμό του ποσού αυτού (πρβλ. απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2015, AC-Treuhand κατά Επιτροπής, C-194/14 P, EU:C:2015:717, σκέψεις 68 και 69). Ωστόσο, από την απόφαση εκείνη δεν μπορεί να συναχθεί ότι μια τέτοια αιτιολογία είναι πάντοτε επαρκής, ανεξαρτήτως των ιδιαιτεροτήτων της εκάστοτε κατάστασης.

34 Περαιτέρω, όταν η Επιτροπή αποκλίνει από τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006 και εφαρμόζει άλλη μεθοδολογία η οποία είναι προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες της κατάστασης των επιχειρήσεων που έχουν διευκολύνει τη σύμπραξη, επιβάλλεται, υπό το πρίσμα των δικαιωμάτων άμυνας, να γνωστοποιείται η μεθοδολογία αυτή στους ενδιαφερομένους, ώστε αυτοί να είναι σε θέση να εκθέσουν τις απόψεις τους σχετικά με τα στοιχεία επί των οποίων η Επιτροπή προτίθεται να στηρίξει την απόφασή της (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2013, Sabou, C-276/12, EU:C:2013:678, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Πράγματι, η γνωστοποίηση αυτή συμβάλλει στην ενίσχυση του δίκαιου, αμερόληπτου και ποιοτικού χαρακτήρα των αποφάσεων της Επιτροπής, από τον οποίο εξαρτάται εν τέλει η εμπιστοσύνη του κοινού και των επιχειρήσεων στη νομιμότητα της δράσης του θεσμικού αυτού οργάνου στον τομέα του ανταγωνισμού (πρβλ. απόφαση της 16ης Ιανουαρίου 2019, Επιτροπή κατά United Parcel Service, C-265/17 P, EU:C:2019:23, σκέψεις 31, 33, 34 και 53).

35 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι για τον καθορισμό του βασικού ποσού των προστίμων που επιβλήθηκαν στην Icap και στην R. P. Martin η Επιτροπή εφάρμοσε την ίδια μέθοδο, η οποία διαμορφώθηκε ειδικά ώστε να ανταποκρίνεται στην ιδιαίτερη κατάσταση των επιχειρήσεων που είχαν διευκολύνει τη σύμπραξη και στηριζόταν σε έλεγχο σε πέντε στάδια κατάλληλο για τον υπολογισμό της διάρκειας και της σοβαρότητας της συμμετοχής των επιχειρήσεων αυτών στις επίμαχες παραβάσεις. Συνεπώς, οι περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης διαφέρουν από τις κρίσιμες περιστάσεις στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2015, AC-Treuhand κατά Επιτροπής (C-194/14 P, EU:C:2015:717), στην οποία η Επιτροπή καθόρισε κατ' αποκοπήν το βασικό ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στον μοναδικό μεσολαβητή της σύμπραξης.

36 Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο, στη σκέψη 293 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, επισήμανε ότι η αιτιολογική σκέψη 287 της επίδικης απόφασης «δεν παρέχει διευκρινίσεις σχετικά με την εναλλακτική μέθοδο που προτίμησε η Επιτροπή, αλλά αρκείται απλώς στη γενική διαβεβαίωση ότι τα βασικά ποσά

αντανακλούν τη σοβαρότητα, τη διάρκεια και τη φύση της συμμετοχής της Icap στις επίμαχες παραβάσεις καθώς και την ανάγκη να διασφαλιστεί ότι τα πρόστιμα έχουν επαρκώς αποτρεπτικό αποτέλεσμα».

37 Λαμβάνοντας υπόψη τα νομικά στοιχεία που υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 28 έως 34 της παρούσας απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο καλώς επικύρωσε την εκτίμηση που περιλαμβάνεται στη σκέψη 294 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, κατά την οποία, αφενός, «[μ]ε αυτή τη διατύπωση η αιτιολογική σκέψη 287 [της επίδικης απόφασης] δεν δίνει τη δυνατότητα ούτε στις προσφεύγουσες να αντιληφθούν αν είναι βάσιμη η μεθοδολογία που προτίμησε η Επιτροπή ούτε στο Γενικό Δικαστήριο να το ελέγξει» και, αφετέρου, «[α]υτή η ανεπάρκεια αιτιολογίας υπάρχει επίσης στις αιτιολογικές σκέψεις 290 έως 296 της εν λόγω αποφάσεως, οι οποίες δεν παρέχουν τις στοιχειώδεις πληροφορίες από τις οποίες θα μπορούσε να γίνει αντιληπτή και να ελεγχθεί η κρισιμότητα και η εκτίμηση των στοιχείων τα οποία έλαβε υπόψη η Επιτροπή κατά τον καθορισμό του βασικού ποσού των προστίμων, τούτο δε κατά παράβαση της νομολογίας» (πρβλ. απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2011, Χαλκόρ κατά Επιτροπής, C-386/10 P, EU:C:2011:815, σκέψη 61).

38 Σε αντίθεση προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, η υποχρέωση επαρκούς αιτιολόγησης της κρισιμότητας και του τρόπου εκτίμησης των στοιχείων που έλαβε υπόψη κατά τον καθορισμό της εναλλακτικής μεθόδου την οποία προτίμησε δεν συνεπάγεται, υπό το πρίσμα της νομολογίας που υπομνήσθηκε στη σκέψη 31 της παρούσας απόφασης, ότι η Επιτροπή υποχρεούται να παράσχει αριθμητικά στοιχεία σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού του προστίμου ή να εξηγήσει λεπτομερώς τους εσωτερικούς υπολογισμούς που πραγματοποίησε. Εξάλλου, εν προκειμένω η Επιτροπή δεν υποστήριξε ότι η απαρίθμηση των πέντε σταδίων της εναλλακτικής μεθόδου που εφάρμοσε, τα οποία εξέθεσε μόλις κατά την ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασία, την υποχρέωνε να αποκαλύψει αριθμητικά στοιχεία ή εσωτερικούς υπολογισμούς.

39 Η Επιτροπή προσάπτει επίσης στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν έλαβε υπόψη τις πληροφορίες σχετικά με τη μέθοδο υπολογισμού οι οποίες παρασχέθηκαν στην προσφεύγουσα στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας καθώς και κατά τη διάρκεια της ένδικης διαδικασίας.

40 Ωστόσο, δεδομένης της σημασίας που έχει η υποχρέωση αιτιολόγησης βάσει όσων υπομνήσθηκαν στη σκέψη 34 της παρούσας απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο δεν έσφαλε κρίνοντας, στη σκέψη 295 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι, παρότι «κατά την εξέταση της αιτιολογίας προσβαλλομένης αποφάσεως πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται, εντούτοις δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η διενέργεια [...] διερευνητικών και ανεπίσημων συζητήσεων μπορεί να απαλλάξει την Επιτροπή από την υποχρέωσή της να εξηγήσει στην προσβαλλόμενη απόφαση τη μεθοδολογία που εφάρμοσε για να καθορίσει το ύψος των επιβληθέντων προστίμων».

41 Περαιτέρω, δεδομένου ότι δεν παρατίθεται καμία εξήγηση σχετική με την κρισιμότητα και τον τρόπο εκτίμησης των στοιχείων που έλαβε υπόψη η Επιτροπή κατά τον καθορισμό της μεθόδου υπολογισμού του βασικού ποσού του προστίμου της Icap, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς έκρινε, στη σκέψη 296 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι «εξήγηση που παρ[ασχέθηκε] κατά το στάδιο της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δεν μπορ[ούσε] να ληφθεί υπόψη προκειμένου να κριθεί αν η Επιτροπή τήρησε την υποχρέωση αιτιολογήσεως».

42 Κατά συνέπεια, ο μοναδικός λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

43 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

44 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, που εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Icap ζήτησε να καταδικαστεί η Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα και η τελευταία ηττήθηκε, η Επιτροπή πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.

2) Καταδικάζει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)